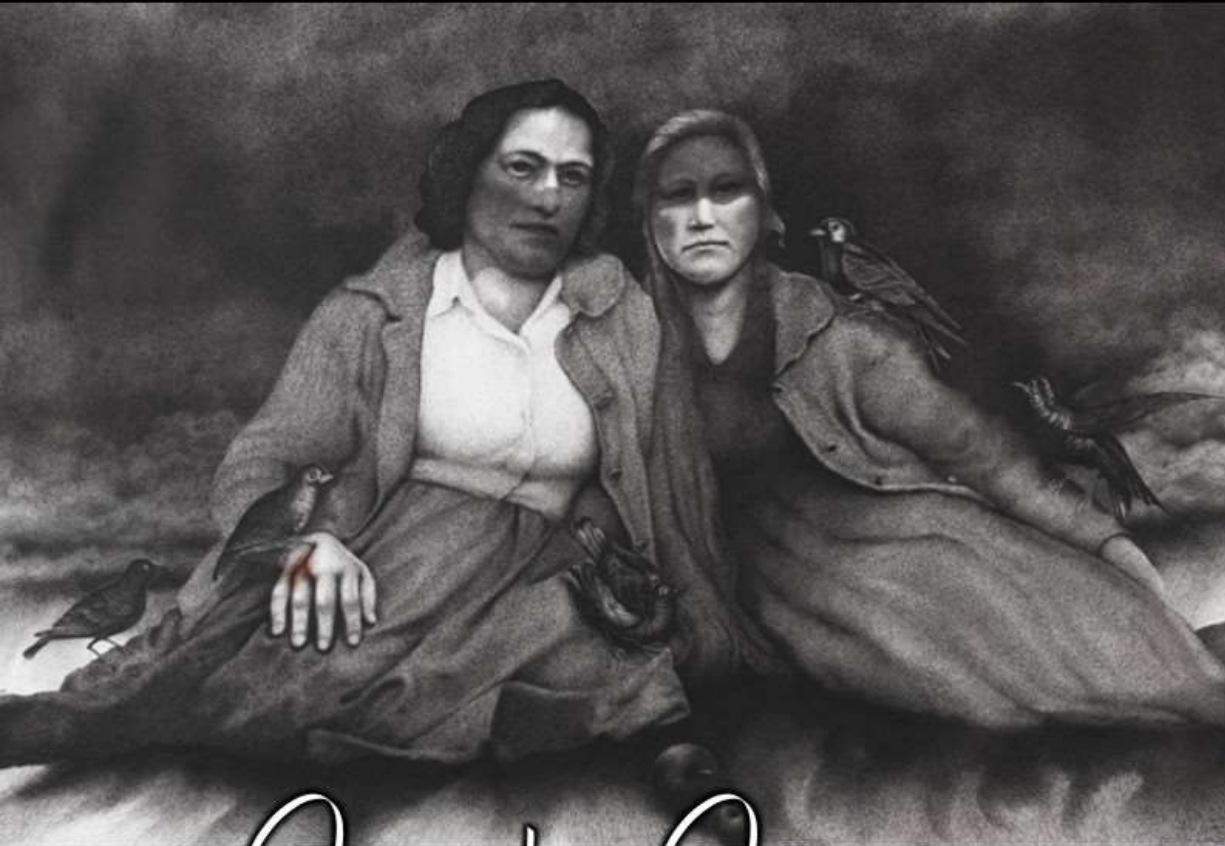

M. ŞEHMUS GÜZEL

Sengiler Süriyor

ekitap.aqorum.com

M. ŞEHMUS GÜZEL
SERGİLER SÜRÜYOR

Bu alışmaları bir ekitapta toplamaya karar verince hepsini tek tek ve başından sonuna yeniden okudum, birkaç düzelti, bir-iki çıkarma, bir-iki de ek yaptım. Bu haliyle işe yarayabileceğini düşünüyorum. Yazılış tarihleri, yayınlananların künyesi metinlerin altında parantez içinde.

ekitap biçiminde sunumu: Ekim 2020

Yapıt: M. şehmus GÜZEL

Teknik yönetmen ve kapak: Ferruh DİNKAL

Dizgi : MşG

İSBN : Belki gelecek. Belki gelmeyecek. Zamana, duruma, gelişmelere bağlı.

Bu yapıtın yayın hakları yazarına aittir.

Kitaptan edinmek için iletişim: Gerekirse. şimdilik ekitap.ayorum.com deyin, tıklayın, “indirin”, götürün.

Hediyemizdir.

İÇİNDEKİLER

<i>SUNU</i>	5
<i>JAMES ENSOR</i>	7
<i>GRAND PALAİS'DE KADINLAR SERGİSİ</i>	9
<i>ABİDİN DİNO'NUN ÇİZGİLERİ ARKADAŞLARI VE YOLDAŞLARI İÇİN</i>	12
<i>ABİDİN DİNO'NUN PARİS SERGİSİ</i>	17
<i>ABİDİN BİZİ VE DÜNYAYI RESMEDİYOR</i>	18
<i>KEŞMEKEŞTEN SONRA MUTLU GÜNLER GELECEK</i>	19
<i>REMZİ'NİN YENİ SERGİSİ</i>	21
<i>BURHAN DOĞANÇAY</i>	24
<i>PARİS VE RESSAMLARIMIZ</i>	26
<i>ODY SABAN: BALIK-GÖZLER BİZE BAKIYOR</i>	29
<i>ODY SABAN'IN PARİS SERGİLERİ</i>	31
<i>İSMAİL YILDIRIM SERGİSİ</i>	35
<i>İKİ TOPLU SERGİ</i>	37
<i>TÜRK RESSAMLARI SERGİSİ</i>	37
<i>SERGİ: NURTAÇ ÖZLER VE GÜLSEN ERDOĞAN</i>	40
<i>HANEFİ YETER: PARİS'TE "RÜYA" VE "KABUS"</i>	42
<i>AHMET ONAY AKBAŞ'TAN: CAN PAZARLAYAN SİRK CAMBAZLARI</i>	44
<i>FÜSUN ÜRKÜN : KE(N)Dİ(LER)İMİZ, KEDİMİZ KENDİLERİMİZ</i>	47
<i>EMİN ÖZTÜRK : TARİHE TANIK, ELMA, PORTAKAL, NAR</i>	54

SUNU

Paris, Tarih tarafından hazırlanmış son şakadır.

Burjuvazinin başkentidir. Kentsoylu kendini paylaşır kentini paylaşmaz.

Bıçak sırtı bir kenttir burası, umut-hüzün içindedir. Hüzün-umut içinde.

Paris dediğin ne ki?

Ölümlü/ölümcül bir aylaklık.

Bir “arkadaş ısıkları” serüveninin Frenkçesi.

Toplumsal bir algılama/ağlama bunalımı.

Bir yalnızlık çığlığı.

Eski zamanların soylu gerçekliğinin yerinde şimdi yeller esiyor.

Soylu gerçekliğin yerini burjuvazinin her türlü metaları almıştır:

İşte al sana Saint-Denis (Aziz-Denis) sokağı:

Burjuvazinin açımazızca ezdiği ve son buluşu (hani her 8 Martta, önceki kusurlarını örtmek acelesi içinde kutladığı/kutsadığı) kadının, tecimsel bir alışverişte metalaştırıldığı mekandır:

Bu metalaştırma iğretidir. Seine’i “yatağından”, İnsanoğlu İnsanı çığrından çıkarır.

Bırak şimdi bu alegorileri.

Bırak bu tür fikir yürütmeleri.

Kalk bir sergiye gidelim:

Rue de Seine’de örneğin.

Ya da Bastille tarafındaki yeni-tür/Amerika taklidi galerilere. Hani Türkiye’nin en “laik çocuğunun” sergilendiği mekanlara.

Ama istersen Invalides Meydanı’na gider güneşlenebiliriz. İstersen karşımıza Eiffel Kulesi’ni alırız. İstersen Seine Nehri’ni.

Yeterki güneş sözünde dursun...

JAMES ENSOR

Gauguin ve Sembolistlerle çağdaş Belçikalı ressam James Ensor'un (1860-1949) Paris'teki sergisi 100 kadar tablosu ile 150 desen ve gravürüyle Mayıs 1990'da Petit Palais'de (Küçük Saray) açıldı.

Ensor, maskeler ve iskeletlerin yabancı pandomiminin yansıdığı tablolarıyla ekspresyonizmin ve sürrealizmin habercisiydi.

Manzaralarıyla empresyonist dünyaya selamını verip, elveda deyip, natüromortları ve "iç" tablolarıyla Bonnard ve Vuillard'ın arayışlarının öncülü oldu.

Rüyamsı ama daha çok kabussal, fantastik ve tedirgin edici eserleriyle seyredenleri hep şaşırtan ressam her zaman çağdaş ve modern.

Annesi Flamand, babası İngilizdi. Kendisi Belçikalı ama Flamand tarafından. Belçika eşit olmayan bir biçimde iki parçalıdır. Ah bir de aman ne olur unutmayalım Brüksel var elbette, bir türlü paylaşılmayan. Etti mi üç parça.

Ensor'a sahip çıkanlar daha çok Flamanlar olsa bile o bütün insanlığın malıdır. Hayır "malı" değil, sanatçısıdır. O çünkü kimseye ait değildir. Flamanlar avuçlarını yalasınlar !

İlhamı annesinin binbir renkli ve fantastik oyuncaklar, karnaval maskeleri ve hediyelik şeyler dolu dükkanından ve "dünyasından", uzun kahkahalarından, çocukluğunun rüyalarından kaynaklanıyor. Bir de korkularından.

Bir de elbette Ostende'nin ufuklarında eriyen, sarı bir boya gibi denize yayılan gün batışlarından.

Denize altın bir tepsi gibi inen güneşinden.

Işıkla kardeşliği buradan geliyor olmalı. Bakışı başkadır Ensor'un. Işığa ihtiyacı kesintisiz.

Çocukluk akşamüzerleri uzun sürer Ostende'de. İzlemesi bir sabır ve seyir meselesidir.

Doğduğu kenti neredeyse hiç terketmedi Ensor. Niye terketsin ki ? Al işte bütün dünyası gözü önünde. Elle dokunulacak kadar yakınında. Gözünü kapa yeter. Kapalı gözlerle seyir başka bir alemdir.

Hem cesurdur Ensor hem de çekingen. Kızgın kalabalıklardan korkar ama din adamlarına ve kiliselere karşı protesto eylemlerine katılanları çekinmeden tutar. Özünde ve siyaseten anarşisttir. Bunu saklamaz ama öyle barikatlar üstüne çıkıp da barbar bağırmas. Ajitatör değildir Ensor. Ajitasyonla siyasi eylemi karıştıranları pek sevmez. Gördüğümüz gibi sadece ressam da değildir Ensor. Krallığa karşı cumhuriyeti tercih eder. Flamanlar kadar Valonları da destekler. Kendine özgüdür. Dünyaya belki bir parça erken gelmiştir. Bizleri biraz daha bekleyseydi keşke. Acelesi yoktu ama işini bitirince de gitmesi gerekiyordu. Randevularına ve aşklarına vefalıydı Ensor. Yolu açık olsun.

Belçika Flaman Topluluğu Bakanlığı, Artistik Etkinlik Fransız Derneği ve Paris Belediyesi'nce düzenlenen sergi 22 Temmuz 1990'a kadar sürdü... Ensor ayrıldığında Paris üzgündü. Çok.

GRAND PALAIS'DE KADINLAR SERGİSİ

Yontucu (Heykeltraş) ve Ressam Kadınlar Birliği 109. "Salon"unu 24 Ocak 1993'te Paris'in en namılı sergi salonlarından biri olan Granda Palais'de (Büyük Saray) açtı.

26 Ocak akşam üzeri "vernissage" "cilalama" yapıldı. Sergi 14 Şubat dek sürdü.

Grand Palais'de Camille Claudel, portekiz kökenli Maria Helena Vieira da Silva ve Jacqueline Padovani'nin izleyicisi sanatçı kadınlar ilginç bir biçimde düzenlediler sergilerini : Yedi konulu, yedi özerk grupta.

Her grubun sorumlusu, sanatçı arkadaşlarını bizzat seçti.

Yedi konu şunlar : Maddeciler, İç yolculuk, İmler ve yazılar, Amerikalılar, Ekoloji- Doğa, Vücut, Siyah kare.

Yedi grupta yaklaşık üç yüz sanatçı bir aradaydı : Hollandalı, İtalyalı, Cezayirli, Panamalı, İsraili, Japonyalı, ABD'li, Perulu, İspanyalı, Çek, Hintli, İngiltereli, Şilili, Venezuelalı, İsveçli, İsviçreli... dünyanın her yöresinden sanatçı. Fransızların ise kimi Mısır, Cezayir, Fas, Tunus, Lübnan, Vietnam, Bolivya, Korsika doğumluydu.

Çokluk ve çeşitlilik olgusu söz konusuydü sergide :

Baştan sona. Her sanatçı ülkesinden, çocukluğundan, ilk gençlik yıllarından, dilinden, kültüründen, anasından ve babasından ustasından ve kalfasından taşıdıklarını toplamış, getirmişti : Birbiriyle kardeş ama birbirinden yine de farklı sanat eserleri yanyanaydı :

Görünen ve görünmeyen. Görünmeyeni arayan bakış. Maddeyi aşmak, ona biçim ve hayat vermek. Yuğmak. Yoğurmak. Pişirmek : Topak, ateş ve su. Gezmek. Gezinmek. Monotonluk ve alışılmış tıngır-ıngır yerine yeni şeylere açılmak. Günlük rahat yerine riski göze almak. Yürümek. Tren, otobüs, otomobil, uçakla seyahat etmek. Ya da koltuğunuzdan, kahvedeki iskemlenizden hiç kalkmadan bir iç yolculuğa çıkmak. Hayal gücünüzle kanatlanmak.

İnsan başlı hayvanlar. Üç başlı kadınlar. Dört gözlü başlar. Kapanmayan çeneler. Koskocaman kulaklar. Zaman unsurunun yitip gittiği, tabuların yerleyeksan olduğu gizemli diyarlara “uçmak”. Nice trip honey.

Göremediklerimizi görmek. Baktıklarımızda saklananların ayırımına varmak.

Arkasından gözyaşı döktüklerimizle yeniden bir araya gelmek. Söyleşmek. Dertleşmek. Sorunları çözmek. Sorunları çözmeye çalışmak.

Gerçek ve geleceğin masal ve destanın karıştığı “rüyalarda” gezinmek. El ele. Kol kola.

Olduğumuzu sandığımız, olduğumuzu savunduğumuz insanlar mıyız? Yoksa başkaları mı? Haydi arayıp bulalım. Gerçek saklambaç bu olmalı mutlaka.

Her gün yinelediğimiz, aşınmış eylemlerimizden vazgeçtiğimizde yaşantımızın değiştiğini mutlaka göreceğiz. Dünyaya, yakın çevremize başka bir gözle bakacağız.

Vapura, otobüse, metroya, otomobile, trene farklı saatlerde bindiğimizde, çevremiz mutlaka değişecektir.

Çocukluğumuzun öyküsü : “Yüksek Ökçeler “. Veya “Çalığışu “. Veya “Avare Yıllar “, “Arkadaş Islıkları “... Veya “Cemile “...

Anımsıyor musunuz?

Rüyalarımızda, sadece rüyalarımızda özgürüz. Rüyalarımızı gerçekleştirmek ise bizim ellerimizde...

Sadece bizim ellerimizde.

Sadece.

Bugünün sanatı yarının ortak hafızası.

(1 Şubat 1993'te yazıldı.)

ABİDİN DİNO'NUN ÇİZGİLERİ ARKADAŞLARI VE YOLDAŞLARI İÇİN

Abidin Dino, Paris'e defalarca geldi :

Çocukluğunda birkaç kez. Her seferinde belli bir süre yaşamak üzere.

1937'de yeniden birkaç ay boyunca.

Ve sonra temelli yerleşmek üzere 1952'de.

Tristan Tzara, Picasso, Gertrude Stein, Louis Aragon, Elsa Triolet, Chagall, Soupault, Henri Lefevre, Jean ve Simone Lurçat, Prevert, Sadoul, Vercors (Ünlü Direnişçi), Guilleviç, Andre Velter, Jacques Lacarriere, Yves Montand, Simone Signoret, Gerard Philipe... İlk akla gelen arkadaşları. Başkaları da var elbette.

Vallauris'te Picasso ve Chagall ile ayrı ayrı günlerde ve zamanlarda ama yan yana çalıştı...

1952'deki gelişinde, Paris'teki ilk günlerinde Jean Lurçat'nın, Abidin'i alıp, resim malzemesi satan mağazaya götürüp, "Bu delikanlının her istediğini lütfen karşılayın, borç defterime yazın, gerekirse ben öderim." demesi...

Yves Montand'ın ve Gerard Philipe'in Nâzım Hikmet'in şiirlerini okuması, türküleştirmeleri...

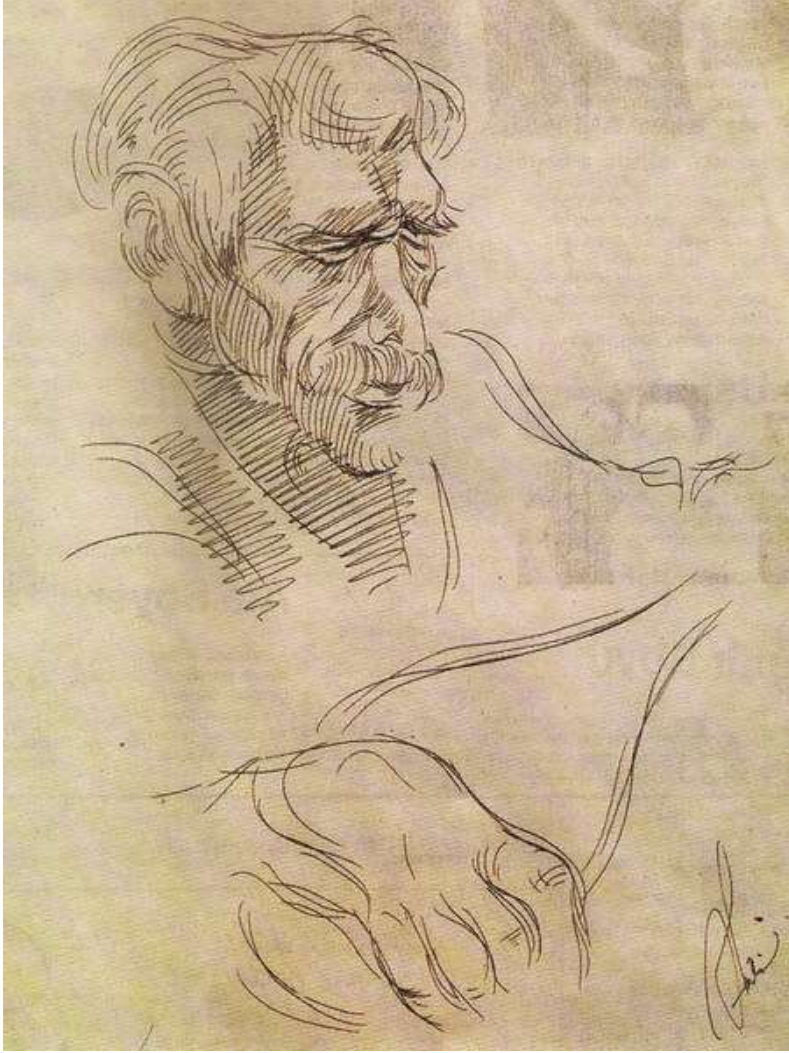
Ve daha dünya kadar anı, öykü var. Bunların birkaçını Abidin Dino, 1913-1993 isimli çalışmamda aktarıyorum (Üç cilt, Kitap Yayınevi, İstanbul, 2008).

Abidin, resim yapmaya onbeş yaşında başladı. Mutlaka daha önce de çiziktiriyordu.

1930'lu yılların başı, biraz da Abidin'in Nâzım'lı yıllarıdır :

1931'de Sesini kaybeden Şehir'in, 1932'de Bir Ölü Evi'nin kapak ve iç desenleri Abidin'dendir.

1968'de Kuvayı Milliye Destanı'nı da Abidin süsledi. O yılların gençleri için Abidin ve Nâzım'ı bir arada bulmak inanılmaz bir armağandı.

Abidin'in ve ağabeyi "Dev Adam ", "Saray Gibi Adam" Arif Dino'nun Adana'daki sürgün yıllarında keşfettikleri Yaşar Kemal'in Deniz Küstü'sünü resimlemek ise 1979'da tarihe yazıldı : Edebiyat tarihine. Abidin Yaşar Kemal'i gençliğiyle de çizdi. Aşık Veysel'i de.

Abidin, resimlemek / desenlemek / süslemek eylemini Fransa'daki arkadaşları için sürdürdü.

1971'de Andre Verdet'nin Nadine'inini (Edizione Poliedro, Roma).

1988'de ünlü fransız tarihçi Georges Soria, Grande Histoire de la Revolution Française (Fransız Devrimi Büyük Tarihi) adlı yapıtının üçüncü ve son cildine, ek biçimde, otuz ünlü ressamın Büyük Fransız Devrimi'ne ilişkin resimlerini aldı. Abidin bütün dostlarıyla bu yapıtta bir aradadır : Picasso, Lurçat, Pignon, Chagall, Matta... Bu yapıtta Abidin, Danton'u resimledi. Ama bu arada Marat ve Robespierre gibi Devrim'in en canlı ve radikal önderlerinin portrelerinin eskizlerini de çizdi. Ve bunları yakın dostlarına armağan etti. Abidin cömert bir dosttu. Cömert ve cesur.

1988'de Andre Velter, Le Mauselé du Maître Blanc'ı (Apak Hoca'nın Gömütü) yazdı; Abidin çizdi (Fata Morgana Yayınları). Abidin bu yapıtın her konuda ortak yazarıdır aynı zamanda.

Andre Velter, ilk sayısı 1989'da yayınlanan Caravanes'ın yayın yönetmenidir. Ve Apak Hoca Gömütü şiirine dergide yer verir (s. 93-95). Bu dergi Abidin ve arkadaşlarının "keşfedilecek edebiyatlar" için yayınladıkları bir "pırlanta"dır. Abidin'in, ilk sayıda, arkadaşı Jaques Lacarriere'in Anadolu'yu gezip-görmesinden sonra kaleme aldığı yapıtını ve yazarını tanıtan yazısı vardır. Abidin dergiye çizgi ve yazılarıyla katkıda bulunur. Güzin Dino çevirileriyle : Her ikisi de Türk şair ve yazarlarını tanıtmanın yorulmaz elçileri...

Caravanes, tanımına uygun olarak, yeni ve Fransa'da tanınmayanları tanıtmak işlevini üstlendi :

İlk sayısında hem Adonis vardır. Hem de Adonis'in tanıtmak istediği Abû L-Alâ Al-Ma'arrî. 1930 doğumlu Adonis, Türkiye'de tanınıyor artık. 1989'da TÜYAP Kitap Fuarına katıldı. Yaşayan en büyük arap şairidir.

Flache isimli şiir dergisi, Ekim 1989 tarihli onuncu sayısını Adonis'e ayırdı. Kapakta ve içinde Abidin'in beş deseni bulunuyor. Adonis, Andre Velter'le yaptığı söyleşide, kökenlerini, kimliğini, doğduğu coğrafyayı ve edindiği mirası/mirasları anlatıyor. Arap şiirindeki yenileşmeyi de. Bu arada dostlarıyla çıkardığı Shi'r (Şiir, 1957'de) ile Mawakif (Tavır Takınma, 1968'de) dergilerinin Ortadoğu şiirindeki yerini vurguluyor. Yaratıcı olarak şairin yalnızlığını ve genel açıdan İnsan'ı anlatıyor.

Adonis takma isminin öyküsü ise başlıbaşına bir "alem". Buyurun birlikte dinleyelim :

"1947 yılıydı, küçük denemeler ve şiirler yazıp, Ali Ahmad Said Esber olan gerçek adımla gazete ve dergilere gönderiyordum. Ama bunlar ne yayınlanıyorlardı, ne de bir yanıt alabiliyordum. Bir gün, bir dergide bir duyuru görünce bir şiirimi Adonis diye imzalayıp, postaladım. Bu şiir daha önce reddedilmişti. Ama bu kez yayınlandı. İkinci bir metin gönderdim. O da yayınlandı. Üçüncüsü ise yayın kurulunun 'Sayın Adonis'in dergimiz bürosuna uğramasını rica ederiz' duyurusu ile birinci sayfada yayınlandı. Kalktım, gittim. Ama dergi bürosunda kimse bu köylü giysili utangaç çocuğun Adonis olduğuna inanmak istemedi... O zamandan bu yana, bana şans getiren bu ad gerçek ismime dönüştü; bugün anam bile bana Adonis diyor."

Adonis, aynı söyleşide, “Şimdiye dek hiçbir arap hükümetinin resmi davetlisi olmadığım için onur duyuyorum.” diyor.

İşte Berceau (Beşik) şiiirinden tadımlık :

“(…) Böylece Ghumdan’ı güne, Belkis’i geceye benzetiyorum,
ve ben, ikisi arasında, dem çekiyorum. (...)”.

Abidin, arkadaşlarının yapıtlarını süslemeyi sürdürdü.
Arkadaşlarını tanıtmak ve/veya anmak için.

Örneğin, 1989’da La Nostalgie’de Nâzım Hikmet’i orijinal desenleriyle bezedi. Büyük şairin “nostaljisini” Abidin’den iyi kim anlatabilir ve çizebilirdi? Abidin’in PCF (Le Parti Communiste Français : Fransız Komünist Partisi : FKP) militan ve yönetici yoldaşları ile dostluklarını başka bir gün anlatmak üzere izninizle Nâzım’ın ve Abidin’in dostu, Europe dergisinin yayın yönetmeni FKP’nin inanmış militanı ve edebiyat adamı Charles Dobzynski’ye bir selam gönderelim şimdilik...

ABİDİN DİNO'NUN PARİS SERGİSİ

Abidin Dino, 14 Mayıs-7 Haziran 1986'daki sergi-sinden sonra 6 Aralık 1988-8 Ocak 1989 tarih-leri arasındaki sergisiyle Parislilere bir kez daha merhaba dedi. Seine nehrinin sol yakasında küçük bir çe-hir gemisindeki serginin açılış kokteyline (Fransızların deyişle vernissage'ına yani cilalamak ya da verniklemek) Taner ve Serim Ti-mur, Keriman ve Mehmet Ulusoy, Babür Kuzucuoğlu, Altan Gökalp, Zeynep Avcı, Utku Varlık, Selçuk Demirci, Işıl Kasapoğlu, ünlü ya-yıncı ve yazar François Maspero, Mehmet Nâzım, Münevver Andaç, ünlü romancı Vercors, Ayşegül Be-ton, Rüşdü Saraçoğlu ve eşinin ya-nı sıra birçok Fransız ve Türk katıldı. O sıralarda Paris'te bulunan Mu-rat Belge ve Zeynep Oral da açılış-laydılar ve sayelerinde Boğaziçi'nin Mustafa Ekmekçi'nin deyişle "canımın içi"nin (özünde söz Baskın Oran'ın) havasını solukladık. O ge-ce en iyi "cila-yı" Sadık Özben çek-ti. Bir de Murat Belge.

Abidin Dino'yla söyleşmek, hasret gidermek, iki satır laflamakla ve geminin arada bir sallanmasıyla hepimiz çakır keyif olduk.

Sergi, 7 Ocak 1989'da Abidin Dino'nun Fransızcaya armağan ettiği "fermer" (kapamak) ile "vernissage" sözcüklerinden oluşturduğu "fermissage" ile kapandı. Abidin Dino'yla, sergisi sürerken 2 Ocak 1989'da, ev-atölyesine buluştuk ve söyleştik. Son ameliyattan sonra daha gençleşmiş Güzin Dino'nun yaptığı çaylarımızı içerek. Bu-yurun söyleşimize:

ABİDİN BİZİ VE DÜNYAYI RESMEDİYOR

-Boğaz'dan Paris'e neden bir şehir gemisinde sergi açtığınızı açık-lar mısınız?

-Suluboyalarımı su üstünde ser-gilemek bana doğal göründü. Sergi kamarasının hafif sallanışı bile fe-na değil, resimlerim kıpırdıyor, ışık değiştiriyor. Eski günlere dönüyo-rum, yıllarca Boğaz'da, Yeniköy'le Galata Köprüsü arasında gidip gelişlerimi hatırlıyorum; hele kışın, son vapurların pencerelerinde çerçeveleşen, varla yok arası kıyıyı sey-retmek ne güzel... Geceli gündüzlü akan bir suyu seyretmek Heraklit'i andırır insana. Şairin dediği gibi "Ne akıştır bu..."

-Seine Nehir size de Boğaz'ı anımsatıyor mu?

-Hem de nasıl. Seine de hızlı akan bir su. Hem Seine nehrinin kendine göre bir şiiri var. Hani şair Apollinaire, ünlü dizesini boşuna yazmamış "Mirabeau Köprüsü altında akan Seine nehri/bir de aşklarımız"... Eiffel Kulası'nın yamacında, rıhtıma yanaşmış bu resim galerisinde ev sahibi Sayın Jourdan, saati gelince ya bir çay, ya da bir içki sunmaktan da geri kalmıyor üstelik...

-Resimleriniz bu kez de her zamanki gibi etkileyici. Ama eskilerden farklı olarak neden küçük boy?

-Evet, bu resimler gördüğün gibi küçük boy. Küçük resimlerin tadını ağabeyim Arif'ten öğrenmiştim, Ferit Edgü'de bu konuda ilginç şeyler yazmıştı Bu Dünya adlı kitabında. Büyük boy resimlerin de bir çekiciliği var kuşkusuz, belki yakında bunlara dönerim.

KEŞMEKEŞTEN SONRA MUTLU GÜNLER GELECEK

-Bu yeni çalışmalarınızda her şey var; deniz, ırmak, ova, dağ adalar, yaylalar, fırtına, bora, Boğaz... Resim, bakanına göre değişebilir. Ferit Edgü'nün yazdığı gibi "Sizin, bir resimde, çiçek diye baktığınız ola ki bir insandır." Ayrıca "Küçük resim, gözü büyük açar" demiyor mu?

-Dünyada yaşanan keşmekeşin resmime yansması kaçınılmaz olacak sanırım. Geçen gün Almanya'dan sergiye gelen değerli bir konuk, resimlerime dikkatle baktıktan sora sordu: "Mesajınız nedir?" Cevabım şu oldu: "Postacı değilim ki mesajım olsun..." Belki yadırgatıcı bir cevap ama "mesajım" olsaydı yazıp elden vermeyi yeğlerdim. Böylece üç beş tümceyle iş biterdi. Ressam için bir resim yapmanın nedeni, üç-beş yada bin tümceyle söylenemeyecek olanı yaratmaya çalışmak. Bu bir üstünlük sorunu değil, sadece bir "başkalık". Terside doğru, örneğin şairin işi, bir resimle anlatılamayacak olanı yaratmak. Hem unutulmamalı ki sanat eseri sanatçı ile seyirci yada okuyucu arasında kurulan bir oyun. Seyirci veya okuyucu oyuna katılmazsa ortada bir şey kalmaz. Küçük resimlerim, seyircinin katkısını gerektiren imgeler. İçlerinde birçok şey yada hiçbir şey görmemek mümkün. Kahve telvesinden belki biraz daha açık seçik ve daha renkli...

-Kahve falı gibi gelecek günleri muştuluyor mu yeni resimler?

-Sanırım evet, ama dedim ya seyredene bağlı. Fala bakmak bir sanat, resme bakmak da sanıldığından daha zor bir uğraş. Resimlerimin falına bakılırsa keşmekeşten sonra hayırlı günler gelecek. Belki aldaniyorum; en nihayet ressam, kendi resimleri

karşısında her hangi bir seyirciden farksız, çok daha bilgili değil demek istiyorum.

-Yeni yılın başında, sergi başarı, mutluluk ve esenlik dolu günleri muştuluyor diyebilir miyiz?

-“Evet” dersem bir “mesaj” olmaz mı bu?

-Eh o kadarı da varsın olsun!

-Pekala olsun; hem de bir mesaj daha ekleyebilirim: 2000’e Doğru’ya, yazar ve okuyucularına selam ve sevgiler, 1989 yılı aydın olsun.

(İkibine Doğru, 15 Ocak 1989, s. 48-49.)

REMZİ'NİN YENİ SERGİSİ

Paris'teki en ünlü Kürt ressam Remzi, Musée du Montparnasse'da (21, avenue du Maine, 75015, Paris) yeni resim sergisini 27 Ekim'de açtı. Sergi 10 Kasım 2005'e dek sürdü.

İstanbul limanında takalara kum taşıyan hamalları İstanbul Güzel Sanatlar Akademisi'nde (İGSA'da) öğrenci iken çizen Remzi, 1953'ten itibaren Montparnasse'da nöbet tuttu :

Çatı katlarında en ucuz otel odalarında ve atölye-evlerde.

Kırıkhan'dan gelen Remzi için Parnasse Tepesi'nde gezinmek, resim çizmek bir anlamda ikinci doğum kentinin değişik görüntülerine borcunu ödemekti.

Bunun izleri yeni sergisindeki tablolarından birkaçının isminde bulunabilir : “Jambon”, “Siyah İskarpın”, “Et Yiyici Divan”, “Select'teki Kadın”, “Evinden Atılmış” (Bu Remzi'nin öz portresidir : Evinden atıldığı andaki homurtularını duyumsamamak mümkün değil), “Dôme'un Barı”, “Öğleden Sonra Uykusu”.

Remzi'nin resmi, hayranlarına fazla ipucu vermez.

Remzi, firar etmek midir? 1953'te İstanbul'dan yola çıkıp gelmesi bir firar mıydı? Önceden düşünülmüş, planları hazırlanmış, tünelleri aylarca önceden kazılmış bir “Büyük Firar” mıydı?

25 yaşında Paris'e merhaba diyen Remzi duygu ve anı biriktiricisidir.

Remzi'nin resmi özeldir. Renkleri çok daha özeldir. Başka ressamalarda bulunmaz.

Hüzünlü bir yalnızlığın, bir başına bırakılmışlığın çocuğu, genci, ressamıdır Remzi.

“Bakın, bakın şu Kırıkhan peyzajım var ya, onu Kırıkhan’da bizim Gençlik Kahvesi’nde oturup yapmıştım. Karşıda Orman Dairesi, solda bizim komşulardan birinin evi. İyi hoş ta Kırıkhan’da bu resmimi kime göstereyim yahu? Bu resmi, bu resim zevkini paylaşacak bir insan biliyor musun Kırıkhan’da? Kemal Özkan’dan başkası yok. O da Aşağı Kırıkhan’daki ilkokulda öğretmen. Bu tabloyu öyle yaş yaş aldım, koştum mektebe Kemal Özkan’a göstereceğim. Aldı resmi, baktı, baktı ve sonra bana 'Oğlum ne diyeyim ben sana, ben resimden falan anlamam, fakat çok seviyorum evladım, çok güzel olmuş' dedi. O günlerde beni teşvik eden Kırıkhan’da elimden tutan tek adam o oldu.”

Kırıkhan toprağının rengi, doğasının cömertliği ve Remzi.

Ve sonra bir tutam ışık, bir tutam aydınlık : Karanlığı delip deşen. Resimde ışık, şeylerin, insanların içinden gelmeli. Dışından değil. Antonioni’nin filmlerinde yaptığı gibi. “Lamba” içimizdedir çünkü.

Pembe, gri, mor, menekşe, sarı, toprak rengi, mavi dersem çık! İşte size renk ustası Remzi’den birkaç tebessüm.

Remzi’nin dağları mor, ovaları sarı, menekşe ve mavidir. Remzi’nin renkleri doğadakilere aynı olmak zorunda değildir. Hem hangi doğa? Hangi gerçek renk? Evet, çünkü Remzi, duygularını izlemek zorundadır. Renkler duygularından oluşan karmaşa yumağından geçip, çıkıp tablolarında canlanırlar : Bir çiçek, bir portre, bir masa, bir şeftali, bir insan : Hepsi aynı şey değil mi? Kimi günler.

Önemli olan şeyleri oldukları gibi çizmek değil, onları çizerken duyumsadıklarını yansıtmaktır.

Bu, Remzi'de bazen bir tedirginlik, bir ağıt, bir yas, bir intihar, bir ölüm duygusu olabilir. Bazen bir ıslık, bir mutluluk, bir düğün havası : O zaman duvarları aşıp renklerini dağlarına taşır : Kürt Dağı'na veya Parnasse Tepesi'ne.

Aynı resimde hem ölüm hem yaşam hem de aşk temalarını bulmak mümkün. Bu kadar çok ve birbiriyle etkileşim içindeki temaları bir şeftali tablosunda bulmak da olası. İşte Remzi'nin ustalığı burada. Ama Remzi hınzırlığı elden bırakmıyor ve “Bak bu tabloda bile sadece şeftali görenler olabilir” diyor.

Sonra bu sergisiyle ilgili olarak Remzi şunu ekliyor :

“Montparnasse'ın bir özelliği var onu sürdürmeliyim. Hokkabazlıklara resim sanatında yer vermek istemiyorum.”

Haklı Remzi. Montparnasse 50 yıllık ressamına saygısını kendi Müze'sinde bu önemli ve kapsamlı sergisini açarak gösterdi.

BURHAN DOĞANÇAY

Burhan Doğançay, 1929 İstanbul doğumlu.

1950'lerden beri dünyayı do-laşıyor.

Duvara ve duvar yazılarına meraklı:

Onlarca ülke ve her ülke-den yüzlerce duvar fotoğra-fı.

Doğançay, önce fotoğraf sanatçısı.

Sonra ressam.

Al-mış dünya duvarlarını bize kadar getirmiş. Duvarlar var. Onların yanında, yani üstünde ise eller, kalpler ve göz-ler. Gören gözler. Nazar boncuklu Evil Eve tablosu. "Nazar değmesin".

Doğan-çay'ın resimleri tek başlarına konuşmuyorlar. Tartışmak gerekiyor. Bu resmin, bir söyleme gereksinimi var.

Renkler, mavi, kırmızı ve sa-rılar ciyak ciyak bağırişiyor-lar. Sevmek gerekiyor. Kimi resimler neredeyse reklam. Yıllardır yaşadığı ABD/New York etkisi olmalı.

Renkler elektrik yüklü.

Resimler fo-toğraflarının biraraya toplanmış. Kolaj, assamblaj.

Renkler ve yaklaşım feci bi-çimde Atlantik ötesi kokuyor. Biraz "pop-art" mı?

Bir de resimlerdeki sistematik yan şaşırtıyor.

Alın size Paris Duvarları: Fransız bayrağı (mavi-beyaz-kırmızı), seçim afişlerinden arta kalanlar ve Fransızlara ilişkin önyargıları yükleyip getiren başka birkaç figür.

Aynı tarzda yapılmış İtalya Duvarları var. Başkaları da.

Dedim ya, "sevmek gerekiyor."

Doğançay, yurt dışında en çok tanınan ressamlarımız-dan. Birçok modern sanat müzesinde (Viyana, Liege, Humlebaek, Paris, Strasbourg...) ve birçok özel koleksiyonda resimleri var.

26 Mayıs'ta sona erecek bu sergiyi düzenleyen Galerie du Genie (11, rue Keller 75011) yıl sonuna doğru da Doğançay retrospektif sergisi hazırlıyor. Duyduk duymadık demeyin. Doğançay'ı lütfen ihmal etmeyiniz.

(İkibine Doğru, 6 Mayıs 1990, s. 59)

PARİS VE RESSAMLARIMIZ

Paris uzun zaman ressamlarımızın birinci durağı, kimi zaman da son durağı oldu. Çok eskilere gitmeden 1940'ların sonundan itibaren gelenleri düşünecek olursak, işte ilk akla gelenler :

Fikret Mualla'lar, Nejad Devrim'ler, Selim Turan'lar, Avni Arbaş'lar, Abidin Dino'lar, Remzi Raşa'lar, Albert Bitran'lar, Hakkı Anlı'lar, Mübin Orhon'lar, Ömer Uluç'lar, Ömer Kaleşi'ler, Utku Varlık'lar, Yüksel Arslan'lar...

Hepsi evet hepsi buraya geldiler, burada tuval açtılar, çizdiler ha çizdiler... Ressamlıklarını ispat ettiler ve belli bir süre sonra, epey perişanlık ta çektikten sonra, nihayet sadece ressamlık yaparak geçinebilmek olanağını elde ettiler. Bu bir tür "milli piyango "ydu.

Kendilerini sevdirmesini ve saydirmasını bildiler. Böylece zamanlarının tümünü hayatlarını adadıkları sanatlarına, resime ayırabildiler.

Bu herkes için ve her zaman o kadar kolay da olmadı. Bu zaten kolay bir iş de değildir. Bilen bilir.

Sonra zaman geçti, onları yeniler, gençler izledi. Paris hep bir çekim merkeziydi. Günümüzde de öyle.

Bu akım, bu gel-ve-kal içinde, 1980'lerden bu yana Seine'e demir atmış, kendilerine bir mekan ve çevre yaratmış iki ressamımızı, sergilerini birazdan dolaşmadan önce, hemen tanıtmak istiyoum : Biri erkek, biri kadın. İkisi de son derece dost, iyi sanatçı ve gerektiği zaman ellerini ateşe sokmaktan çekinmeyen iki aydın : Biri İsmail Yıldırım, öbürü Ody Saban.

Resimleri ve yaşamları birbirinden çok farklı. Zaten birbirine benzemelerinin bir anlamı da olmazdı. O açıdan anlattıkları da çok farklı.

Ody sevdiğim “delilerden “dir. “Deliliği”biraz Abidin’i anımsatır. Yeri gelmişken eklemeliyim, Abidin de Ody’nin resmini beğenirdi.

Ody, kadınlar ve kadınlık konusunda söyledikleri ve çizdikleriyle daha çok tanınmayı hak eden bir sanatçı. Hayatı da başlıbaşına bir roman. Hangimizin hayatı roman değil ki ?

İsmail’in hayatı da öyle.

Birazdan anlatacağarımda her ikisinin hayatından kimi dilimleri bulacaksınız. İşin çarpıcı bir yanını da böylece keşfediyoruz : Ody’nin İsrail’de bir “tur”attıktan sonra, İsmail’in ise Lübnan’da Filistin özgürlük savaşçılarının yanında savaştıktan ve savaş koşullarında bile resim yaptıktan sonra, Paris’e gelmiş olmalarıdır.

Bu iki iyi sanatcının ayrı ayrı zamanlarda ve ayrı ayrı biçimlerde Paris’e gelmeleri Paris’in önemli özelliklerinden birini bir kez daha sergiliyor : Evet Paris işte biraz da budur : Yolların, yaşam çizgilerinin ve mesleklerin kesiştiği bir başkent. Bir ugrak. Bir durak. Kimi kez çok uzun ve hatta son durak.

Şimdi her ikisi de Türkiye’de de tanınıyor. Çünkü her ikisi de resimlerini seven çevreler tarafından benimsendiler. Bir sanatçı için önemli olan meselelerden biri budur : Çevresini, sevenlerini bulmak.

İsmail ve Ody’nin ortak noktalarından biri de şudur : İkisinin de paylaşmayı bilmeleri.

Ody son derece ve hakikaten cömerttir.

İsmail de kendince öyledir. Atölyesinin “kapılarını açık” bıraktığı günlerden birinde ziyaretine giderseniz eli boş çıkamazsınız. Aklınızda bulunsun.

ODY SABAN: BALIK-GÖZLER BİZE BAKIYOR

Ody Saban, 30 Nisan 1953'te İstanbul'da doğdu. Sessiz bir Nisan yağ-muru yağıyordu o gün. Üvey babası Galip Dönmez, sera-mik ustasıydı gündüzleri. Ud, kanun ve saz çalıyordu geceleri. Annesi Kler Saban ise gündüzleri terzi, gecele-ri dört dörtlük bir ev kadını.

Ody olmadan önce Odet'ti:

Odet'in çocukluğu, seramik, ud, kumaş, çerçeve, tülbent, duvar ve yer halıları içinde geçti.

Büyüdü sonra. Odet gerçekten büyüdü mü? Anne ve babasına sormalıydık.

Yaşamla dalga geçmeyi çok gençken öğrendi. 16 yaşın-da ilk büyük aşk. Uzun boy-lu ve sarışın aşkın peşinden, adını ilk kez duyduğu "İsrail denen" ülkeye göç.

Evet, takım-taklavat göç. Eski Yafa'da Mahon Avni okulunda heykeltraşlık eğitimi. Sonra, artist köyü En-Hod'da Kibbutz hayatı. Ressam, şair ve yazarlarla dostluk. Sonra, ver elini Paris. 1980-81'de bir yıllık California macerası.

San Francisco'yu ve bü-tün yaşadıklarını, dünü, bu-günü ve yarını da yani yaşayacaklarını da yeni sergisindeki tablolarında bulabilirsi-niz.

Lale meraklısı müthiş bir ressam Ody Saban. İşte ba-kın Yiyici Lale tablosuna. Ya da Laleyle Leyla'ya: Lale, ya tabloda bir yerlerde, ya da tablo lalenin içinde.

Bir de gözler var. Acayip gözler. Meraklı gözler. Kadın gözle-ri. Hani şu, konuşamadığı için her şeyi görmek; algıla-mak isteyen

gözler. "Gözler görüyor, ama konuşamaz". Kadınlar ağızda o kadar de-ğil ama, gözde çok güçlüdür.

Renkleri nereden buldun Anadolu'nun bütün diplerini ve uygarlıklarını potasında eriten ressam? Dört renk var; çarpıcı, parlak ve kendine özgü: Gökyüzünün mavisi, kanın kırmızısı, güneşin sa-rısı ve doğanın yeşili. Mısır'-dan pigmentleri (toz boyları) alıp, boyasını bizzat üreten bir ressam Ody. O yüzden Nil'e, Luksor'a ve Kahire Kapalıçarşısı'na sevdalı.

Karmaşık, karmakarışık bir iç ve dış dünyanın ressa-mı; resmini "Ben kendi başıma bir belayım", diyerek açıklıyor.

"Kadın felsefesinin bir parçasını aktarıyorum. Kadının doğadan gelen, do-ğasından icat ettiği işaretle-ri devam ettiriyorum. Mirası alıp, zenginleştirmeye çalışıyorum." İç hücrelerinizin, dış dünyada oluşan "hücreler-le" titreşmeye nasıl girdiği-ni görmek istiyorsanız, Bursa'nın Yeşil Camisi'ni, San Francisco nün Cadillac'larını ve leylakları lalelerle, Adem'i Havva'yla halvet ha-linde izlemek istiyorsanız buyrun sergiye. Acele etmeden ama hemen.

Galeri Procreart'taki (35 rue Leon, 75018 Paris) sergi, 9 Temmuz 1990'a kadar açık)

(İkibine Doğru, 24 Haziran 1990. Ody Saban'ın yaşamı ve sanatı üzerine daha ayrıntılı bilgi edinmek için şu kitaplarıma bakılabilir: Kadın, Aşk ve İktidar, Alan Yayıncılık İstanbul, 1996, s. 212-215; Söyleşiler: Vir-Gül-Üne Dokunmadan, Kaldıraç Yayınevi, İstanbul, 2008. s. 147-155; Paris. Sobel. ekitap, 2020, ekitap.ayorum.com sitesinde, s. 33-34.)

ODY SABAN'IN PARİS SERGİLERİ

Odet Saban'ın, nam-ı diğer Ody'nin, Paris'te iki kişisel sergisi var, bir de karma sergisi:

İlk kişisel sergisi ESPACE HERAULT'DA,14 Ocak 1993'den 9 Şubata kadar.

İkincisi GALERİE L'ART MODEST'TE, 23 Ocaktan 10 Marta.

Karma sergi 23 Şu-battan 5 Marta, GALERİE HOURGLASS'TA.

Son sergiyi GERÇEKÜSTÜ HAREKETİ PARİS GRUBU düzenliyor. Bu sergi, Amerika'nın "keşfi"nin 500. yıldönümünü ve batı emperyalizmini kınamak için yapılıyor. Serginin adı: TERRE İNTERİEUR (İÇ TOPRAK/İÇ ÜLKE).

Ody, 1990'dan beri grup üyesi. Grup kolektif bir çalışma yürütüyor. Fransa'da ırkçılığı ve dünyada batı emperyalizmini eleştiren bildiriler yayınlıyor. Körfez savaşı sırasında savaşa karşı tavır aldı, vb.

Ody Saban, son yıllarda Fransa'da ve Türkiye'de birçok karma sergi-ye katıldı: 1991'de Galeri M.D., Galeri Tem ve A.K.M.'dekiler örneğin.

Ody'nin "dünyası" zor bir dünyadır. Eklektik. Kolaj dünyası. Türkiye, İsrail, ABD ve Fransa'ların karışımı.

Kadın olgusu yapıtlarında ba-şat konumdadır: "Filede kadınlar" gibi.

Bana kalırsa, Ody'ninki gerçeküstü veya gerçekaltı değil. Gerçekötesi veya gerçek yanıdır. Yeni tür bir "ger-çeküstücülük" isterseniz. Kaygı ve korkularımızın etkisiyle gerçeği "iğ-fal etmek".

Gerçekle tüm bağlar yine de kopmamıştır. Varlıkları bozup, değiştire–rek gerçekleştirmektir söz konusu olan. Kaygı veren, korkularımızı uyandı–ran resimler.

Çini mürekkebi, akrilik ve suluboyadan resimler.

Çizgiler re–sim oluyor. Resimler, tablo kenarlarında yeniden çizgiye dönüşüyor, yazı oluyor ve bu böyle sürüyor, kimi kez tablo çerçevesinden bile çıkıyor...

Ve sonuçta ressam kendi dünyasını yaratıyor.

Küçücük desenlerle dolu tablolar. Kanallarla, yollarla, dallarla birbirine bağlı desenler. Ressam bir süre sonra, kendisinin bile, yaptıklarını “unuttuğunu” itiraf ediyor. Ve ekliyor: “Çok inceleme yaptığım zaman “delirmeye başlıyorum.”

Ama Ody deli meli değil.

Tablolarında anatomi de babatomi de var.

Parça parça olmuş insanoğlu.

Rüya–larımız ve kabuslarımızla yaşam birbirinden ayrılabilir mi?
Hangisi daha gerçek?

Nietzsche, yaşamı boyunca annesi ve kız kardeşinden kaçmak istedi. Ody, ailesinin peşini bırakmasını çok istiyor. Ailesinin, çocukluk ve ilk gençlik yıllarının. Kaçmak, aynı zamanda kendimizle hesaplaşmaktır. Belki. Ve sadece. Yeryüzüne niçin geliyoruz? Sorusunu sormaktır aynı zamanda.

Kişisel tarihimizden yola çıkarak, toplumumuzun tarihini bulabilmek. Yaşam ve tarih birleşiklik içindedir. Birey bağlamadır. Taksimdir. Adamına göre.

Kültür bir senteze ulaşmaktır bazen. Birçok akıntıdan, bazen karşıt akıntılardan bile.

Ody Saban'da süsleme, yalnızlık, hat, aşk ve ölüm, mitoloji, analık ve kadınlık durumu karmaşasını yaşamak olası. Bakın, kendisi bu meseleleri nasıl anlatıyor:

"1990'a kadar beni korkutan ve bu yüzden konuşamamak buhranından iyicene bıkmışken, Thomas Mordant ve Michel Lequenne, beni, Gerçeküstü Hareketi Paris Grubuna davet ettiler. Ve onlarla çalışmaya başladım. Yakında yapılacak karma sergi için Filistin-Ürdün resimleri hazırlıyorum. Umarım yetiştiririm. Hastalık, konuşup konuşamamak hastalığıdır. Ben susmaya mecbur olduğumuz şeyleri resimlendirdim. Belirtilmesi gerekenle, anlamı birleştirerek, sevgi, güzellik, başkaldırı ve ütopyayla resmi bitirmek. Örneğin, bir tablomda, Belçika'daki bir toplama kampını, Anvers ve Liege'li faşizm karşıtı gruplarla ziyaret ettikten sonra, konuştuklarımızı ve dinlediklerimi resmetmeye çalıştım.

Deniz Han, Gök Han, Toprak Han serisine gelince, 16 yaşında, Filistin'de okuduğum bir kitapla ilgilidir. V. M. Kocatürk'ün Türk Edebiyat Antolojisi. Bu kitaptaki Oğuz Kağan destanını biliyorsunuz. Oğuz Han'ın hanımının ne ismi ne cismi belli. Ama oğullarının isimleri de portreleri de çizili. Olacak şey mi bu? Dahası o zamanların kimi erkek isimleri ise bugünkü kadın isimleri: Örneğin Deniz... Mademki dünkü erkek Deniz erkek ve Han, niye bugünkü Deniz'i Han yapmayayım dedim.

Öte yandan resimlerimde Türk milliyetçiliği olmasın diye isimlerini uzattım. Bir resmim, eski Mısır'da bazı hanedanlarda, kadının konumunun, bugünkü hukuki konumlarından daha insani durumda oldukları fikrinden çıktı. Bir başkasında, 1978'de, "gavur" bir türk kadının Anadolu'daki trafik kazasını anlattım. Bir başkasında Japonya ve Çin ilişkisini. Bir başkası, istenmeden doğan

ve sevilmeyen fakat her şeye karşın doğan ve büyüyen çocuklar için yapıldı.

Öte yandan ortak kültürel temellerimiz olarak tek tanrılı dinleri, özellikle İslamı ve Yahudiliği anlatmaya çalıştım. Onların kültürümüz, tavır ve davranışlarımız üzerindeki etkilerini...”

Ve ressam şöyle bitiriyor söyleşimizi:

“Burada, ‘yaşamın’ ne anlamı var? Aşığım. Ve beni yaşatan işte bu.”

(4 Şubat 1993’de yazıldı. Ody Saban’ın yaşamı ve sanatı üzerine daha ayrıntılı bilgi edinmek için şu kitaplarıma bakılabilir: Kadın, Aşk ve İktidar, Alan Yayıncılık İstanbul, 1996, s. 212-215; Söyleşiler: Vir-Gül-Üne Dokunmadan, Kaldıraç Yayınevi, İstanbul, 2008. s. 147-155; Paris. Sobel!. ekitap, 2020, ekitap.ayorum.com sitesinde, s. 33-34.)

İSMAİL YILDIRIM SERGİSİ

İsmail Yıldırım'ın Paris'teki sergileri birbirini izliyor...

Ressamımız Mayıs ayı başından itibaren atölyesinde “portes ouvertes” (kapılar açık) düzenledi dost ve tanıdıkları için.

Yıldırım, bu kez bütün resimlerini, gravür ve desenlerini gösterdi:

Kadınların “sümüklü böcek kapalılığından isyana” giden yoldaki değişik konularından kadın silü-etlerine:

Gebe kadın.

Çocuklu, salkım saçak kadınlar.

Fahişeler.

Sonra “Güvercinli Kız”.

Anadolu kadınları kalkmış, onca yolu yürüyüp gelmiş Paris'lere.

Yıldırım'ın yıllarca üzerinde kafa yorduğu konular.

Kırmızı kuşların çağrışımı.

Mavinin değişik tonları ile cam kırıcı mavinin aranması.

Sonra Yılmaz Güney dizisi. 21 Ocak 1991'de, Paris'te yapılan “Yılmaz Güney'i Anma Günü” için çizilen, bir yıllık uğraşın ürünleri.

Bu dizi resimleri sanatçımız "Kırın Camları Uçsun Kuşlar" diye isimlendirdi. Duvar filminin çekimi aşamasındaki ismine ansıma. İsmail Yıldırım, bu filmin hazır-lığı ve çekimi sırasında Yılmaz Güney'in yanındaydı:

“Bunlar Yılmaz Güney'le içiçe, ortak hayallerimiz. O'nun sözünü ettiği çalpara geldi, resmi-me yansıdı. Çalpara ilginç bir yaratıktır.

Belki de Güney'in yarattığı ve gerçekte var olmayan bir 'deniz mahsulü'. Çalpara, O'nun anlattığına göre, balıkçıların baş belasıdır: Girer balıkçı ağlarına, balık yemek için. Parçalar ağları, kaçabilmek için sonra. Balıkçı yakaladıklarının, çalparaların, kırar bacaklarını. Ama çalpara yeniden üretir kendini, yoktan."

Yoktan var eder kendini çalpara.

Resimlerde çalparalar yanında serçeler de var. Koyu renklerden çıkmış kuşlar çerçevelerde.

Sonra "sancılı günlerde" çizilen Paris'in derinliklerinin, Amsterdam'ın duman altılarının, köprü ve kanallarının yansıdığı "bölünme" resimleri.

Ve en son mavi denizi, sarı gökyüzü ve yeşil karasıyla Akdeniz resimleri. Hepimizin buluştuğu "Yeryüzünün ortası"...

(12 Mayıs 1991'de yazıldı. İsmail Yıldırım'ın yaşamı ve sanatı üzerine daha ayrıntılı bilgi edinmek için şu kitabıma bakılabilir: Söyleşiler: Vir-Gül-Üne Dokunmadan, Kaldıraç Yayınevi, İstanbul, 2008. s. 86-102.)

İKİ TOPLU SERGİ

Paris'te Mart 1990'daki çok kapsamlı "Muhteşem Süleyman" sergisine paralel olarak başka etkinlikler de düzenlendi.

Örneğin 33 Türk sanatçısının yapıtlarının yer aldığı "Paristanbul" başlıklı sergi Uluslararası Sanatçılar Sitesi'nde açıldı: Abidin Dino, Erol Akyavaş, Mevlüt Akyıldız, Mustafa Altıntaş, Hakkı Anıl, Avni Arbaş, Ali Atmaca, Bedri Baykam, Ayşegül Beton, Mümtaz Çel-tik, Selçuk Demirel, Nejad Devrim, İsmet Doğan, Mehmet Gün, Mehmet İleri, Asım İşler, Ömer Kaleşi, Hikmet Karabulut, Komet, Nezir Korkmaz, Fikret Mualla, Mehmet Nazım, Ody, Esin Okçu, Mübin Orhon, Kemal Önsoy, Hasan Saygın, Selim Turan, Ömer Uluç, Utku Varlık, Jale Yılmazbaşar, Hilda Yosmayan ve Fahrünissa Zeid sergide yapıtı bulunan sanatçılar.

(İkibine Doğru, 18 Mart 1990, s. 60-61.)

TÜRK RESSAMLARI SERGİSİ

"Paristanbul" sergisinden sonra "Paris'teki Türk Ressamları Sergisi" Espace Richelieu'de açıldı: 87, rue de Richelieu, 75002 Paris. Bilenler için Bibliothèque Nationale'le (Milli Kütüphane/Ulusal Kitaplık) aynı sokakta.

Assurances Generales de France ile Centre Culturel Anatolie (Anadolu Kültür Merkezi) tarafından düzenlenen sergi 30 Nisan 1990'a dek sürüyor. Sergide Paris'te yaşayan ve çoğu ekmeğini resimden çıkaran sanatçılar soyadı sırasına göre şunlardır:

Onay Ahmet AKBAŞ

Cent ALANTAR

Erdal ALANTAR

Ali ATMACA

Hakkı ANLI

Mustafa ALTINTAŞ

Kemal BUSTUJİ

Atilla BAYRAKTAR

Semiha EVCİMEN

Mehmet İLERİ

Asim İŞLER

Ömer KALEŞİ

Hikmet KARABULUT

Fitnat KATIRCIOĞLU

KOMET

Fikret MOUALLA

MÜZEHHER

Mehmet NAZIM

NEVBAHAR

NEVESER

Nezir KORKMAZ

Esin OKÇU

Mubin ORHON

Ody SABAN

Hasan SAYGIN

Muhittin SEZER

Belkis TAŞKESER

Sedat TOSUN

Selim TURAN

Ömer ULUÇ

Utku VARLIK

İsmail YILDIRIM

Hilda YOSMAYAN

Şair Halil Uysal'ın sergiyle ilgili yazısından bir alıntı yapmak istiyorum: "Sergiyi oluşturan ressamın egemen özelliği klasik bir kişilik sunmaları. Bu yönüyle yabancı izleyiciye çok şey vermeyebilir. Türk resmini gereği gibi temsil ettiği de söylenemez. Böyle bir sav olmaması iyi. Serginin adı da onu belirliyor zaten. Türk resminin Paristeki uzantısı. Onun asıl değerlendirmesi bütün içinde olası. Bu uzantının ortak kişiliğinin klasik olduğunu söyledim. Özellikle klasikten kaçınmak gerekmezse de, yıllar yılı fırçayı aynı yerde tutmak da gerekmez. Bir kez klasik öğeleri yakaladıktan sonra, o malzemeyle yeni çevrenlere açılıp, yeni biçimler aramalı sanatçı."

(16 Nisan 1990'da yazıldı.)

SERGI: NURTAÇ ÖZLER VE GÜLSEN ERDOĞAN

Centre Culturel Anatolie'den sonra Türk kültür ve sanatını Paris'te tanıtmak üzere yeni bir mekan daha açıldı:

La Maison de la Turquie (8, rue Boudreau,75009).

Bir turizm şirketinin Galatasaray (GS) Lisesi diplomalı patronu ve çalışanlarının akıllı girişimi.

"Türkiye Evi" sanki Kapalıçarşıdaki "bir dükkan".

"Turistik broşürler ve turizm" bürosu hemen kapının sağın-da. Karşıdaki raflarda türkü ve şarkı kasetleri, allı-pullu pabuçlar, min-derler, bakırdan mutfak eşyası, kitaplar... Boyacı sandığı bile var. Ama bo-yacı na-mevcut. Öte yanda giysiler. Bağıra bağıra genç bir çiftte turistik bilgiler veren genç bir GS'li. Tarih, güneş ve deniz satıyoruz. "Bir günlük 360 frank."

Girişin hemen solunda genişçe bir salon. Yerde kilimler ve duvar diplerinde divanlar. Oturup soluklanabilirsiniz. Duvarlarda tablolar. Tıka basa doldurulmuş duvarlar. Bir tabloya bakıp tadına varmak olanaksız. Aynı anda çünkü öbürleri de sökün ediyorlar. Tablolar üstüste. Fiyatları Paris "resim piyasası" için çok ucuz: "Sudan ucuz". Bin, bin beş yüz, en fazla iki bin frank. Parası olmayan için daha ucuz bile olsa, neye yarar. Ancak parası olanlar bu kadar ucuza resim almazlar Paris'te.

Bu arada ressamlarımızın hakkını yemeyelim:

Ankara'lı iki bayan ressam tablolarını sergiliyor:

Nurtaç Özler vazoda güller, manzaralar, birkaç çıplak kadın (nü), plajda güneşlenen veya bir masada söyleşen insanlarımızı almış Bodrum'dan (mı?) getirmiş Paris'lere. İyi etmiş, Özler'den önce

aynı şeyi ama "farklı bir biçimde" Fikret Mualla "sunmuş" tu. Özler'de Mualla'yı anımsamak iyi bir sürpriz.

Gülşen Erdoğan'da çıplak kadınlar (bis!), kadınlar (yeniden), peri bacaları (göz alabildiğine)... peri bacaları "fallus" gibi mi algılanmalı? Bacalar metamorfoza uğruyor mu? Bilinmez.

(20 Haziran 1990'da yazıldı.)

HANEFİ YETER: PARİS'TE “RÜYA” VE “KABUS”

Bayan Françoise Ghanfrau eşiyile birlikte gittiği Berlin'de Hanefi Yeter'in bir sergisini görür görmez resimlerine vuruldu. Ve Paris'teki galerisinde Yeter'in ilk sergisini açtı:

Ultim'art'daki sergi 7 Temmuz 1990'a dek sürecek. Adres: 9, rue Quincampoix, 75004 Paris.

Yeter'in guaj, kollaj, yağlıboya ve kağıt üzerine karışık teknikle yaptığı yirmiden çok eseri sergileniyor.

Hanefi Yeter'i bütün sanatseverler tanıyor:

1947 Bayburt doğumlu ünlü ressam onbeş yıldır Batı Berlin'de yaşıyor. Yurttaşlarıyla . Türklerin yoğun olduğu Kreuzberg'de.

Yeter birçok kültürü potasında eritmiş bir sanatçı.

Bayburt, İstanbul, Anadolu, Türkiye ve Berlin'in 'Maelström kulturel"i.

Tablolarında dans ve müzik var: İkisi de yaşamında belirleyici çünkü: Atölyesinde Berlin Flarmoni Orkestrası müzisyenlerine konserler verdirtiyor. Tablolarında korku, acı, ıstırap, nostalji (Berlin'deki Anadolu, kırlar ve yabancı piknikler, kavun ve karpuzla...) ve günümüz var.

Günümüz hava kirlenmesi, çevre sorununun bütün dertleri, göçmenlik olgusu, sürgün tabloların da .

Kadın ve erkek te var: Erotizm değil. Kadına sevgi söz konusu. Sevgi ve sevecenlikle saygı.

Yeter, tablolarında rüyamsı bir dünya yaratıyor. Chagall'ımsı bir dünyaya, gezegene yaklaşıyoruz. Acı ve ızdıraplarında (keman

çalan insanın değişimi) Goya'nın kâbuslarını anımsamamak olanaksız. Nitekim Yeter tablolarına zaten "Kâbus" ve "Rüya" vb. isimler veriyor.

Van Gogh "Bir rüya içindeymişiz gibi resim yapmaktan" söz etmiyor muydu? "Bir lokomotif gibi çalışmak" ve rüyadaymışçasına tablolara tablolar eklemek: Yaratmak. Haziran ve temmuzun sarı/sapsarı güneşi altında: Avignon ve Arles yöresinde, hasada çeyrek kala buğday tarlalarında dolaşan/sevişen/ yaşıyan/oturup/kalkan Van Gogh'a GÜNEŞ "Çalış! Ha! Çalış!" demiyor muydu? Ressam-Sinemacı ve filozof (saati gelince) Akira Kurosawa'nın son filmi-nin isminin RÜYALAR olması herhalde bir rastlantı değil. Japon sinemasının yaşlı ama her zaman gününün adamı usta, iblislerini, korkularını ve kaybolan düşlerini/hayallerini "rüyalarım" adı altında beyaz perdeye yansıtmıyor mu? Beyaz perdesi tualî değil mi? "Kargalar" isimli "rüyasında", Van Gogh'un "dünyasına" girip (sinema bize bu şansı veremiyorsa neye yarar?) resime düşkünlüğünü ve ressama tutkusunu göstermiyor mu? Filminin her sahnesi bir "tablo" değil mi? Yaşlı bilgiç, çocuksu dünyasından kalkıp anti-militarist, anti-kapitalist ve inanmış çevreci/yeşilci bir baş yapıt armağan ediyor İNSANLIĞA. Yeter'in tablolarında da iktidar, paranın diktatörlüğü ve savaş teşhir ediliyor. Yaratan ve yok eden İNSAN. Ezilen kadın ve halk(lar). Sesi soluğu kesilen aydın. Bayburt dünyasından/gezegeninden Berlin'e. Oradan evrensele uzanan bir mesaj var Hanefi Yeter'de.

(20 Haziran 1990)

AHMET ONAY AKBAŞ'TAN: CAN PAZARLAYAN SİRK CAMBAZLARI

Genç ve birkaç yıldır Paris'te yaşayan ve resim sanatı ile geçinen Ahmet Onay Akbaş, iki Fransız ressamla karma bir sergi açtı: "Le chainon manquant" (Eksik halka diyelim).

Sergi Versailles nam Kral(lar) kentinde. Paris'in hemen güneybaşında: Şatosuyla ünlüdür ya.

16 Haziranda başladı sergi 11 Temmuz 1993'e dek.

Ahmet Onay Akbaş, ekspresyonizm ve sembolizm resim türleri arasında bir resim biçimine/uslubuna sahip.

Ama lekeci biçemi de kullanıyor.

Temel öge koyu lekeler. Arka fondaki açık lekelerle, renklerle, renk lekeleriyle, genellikle pembe ve sarı, öndeki koyu mor ve ye-şil silüetleri öne çıkartıyor. Silüet deyince aklıma geldi, tab-lolarındaki insanlar/yaratıklar birer hayal sanki, kaç göz aramayın. Sarı pembe, mor ve yeşil renkler çok net, işte o kadar. Renkler ne fazla bulaştırılmış, ne de fazla ezilmiş. Fondaki ışık bir sarı veya pembe leke olarak ortaya çıkmak için can atıyor. Bırakın çıksınlar.

İşte deniz kenarında rüzgardan eğilmiş bir ağaç. Doğu-beyazıt'taki İshak Paşa Sarayı bir yalnızlık simgesi sanki.

"Kral korkuluk", bir korkuluk ve siyah kargalar.Ve huzurlarınızda kor-kuluklar dizisi.

Sonra fahişeler. Paris'in puşt mahallesi rue Saint-Denis mi? Marakeş mi? İstanbul Yüksekaldırım mı? Ankara Bentderesi mi?

Vesikalıya soru sorulmaz. Körler geliyor sonra. Kiminin elinde baston (Netekim!). Kimi bir köpeğin arkasına takıl-mış. Niye köpek? Kediler ne güne duruyor? Böyle soru mu olur? Sıra dilencilerde.

Sonra (bu kaçınıcı sonra?) Paris'in filozof kır-ması kloşarları (klasörleri mi yoksa?). Bir dizi tablo var bu ko-nuları imgeleyen. Kloşar portreleri. Otoportreler mi bunlar?

“Sirk canbazları”(can pazarlayanları). Al işte sana bir denklem, istersen iki bilinmeyenli: Dengede kalması gerekenler sanki birbirini düşürmeye çalışıyor. Kolay gelsin politikacılar. Cici amcalar. Cici anneler. Cici babalar. Şapkalar, smokinler. No smoking’ler. Cüm-lenize Seine (Sen okunur) köprü altlarından selam ve sabah. Hangi sabah?

“İsa ve orkestrası”, İsa ve havarileri mi? İsa ve iskeletle-ri mi?

Gece yaşantısı bir daha gün yüzü göremeyecekmiş gibi. Gece güne vurgun. Gün geceye. Ama biraraya gelmeleri mümkün değil. O nedenle birbirlerini izlemeye mahkûm.

Şosede cam kırıkları. Dün gecenin sarhoş izleri bunlar. Dokunulmaz. Kitap böyle diyor. Nokta. Hepsi bu kadar.

Akbaş, 1963'te Fatsa'da doğdu. Daha dünkü çocuk yani. 1984'te Marmara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Resim Bölümü Vural Yıldırım Atölyesi mezunu. İstanbul'daki çalışmaları, “Maltepe Ressamları” içindeki uğraş, ortak yaratım ve birçok karma sergidir.1988'de Paris'e ayak bastığında kimse O'na kollarını açmadı. Seine Nehri hariç: Sağlık olsun dedi ve O'da kalktı, Seine Nehri köprü altlarında, garlarda, metro istasyonlarında yattı: Mevsim yazdı. Metro istasyonlarını henüz fareler istila etmemiş, fahişeler ve azbuz deli herifler akıllarına eser esmez

metro koridorlarına gelişigüzel işemeyi alışkanlık haline getirmemişti.

Zaman devrildi; devrilmeyen ne kaldı ki zaten?

Şimdi başını sokacağı bir "ini" var Onay'ın...

Ekim 1988'de Galerie Serio'da ilk kişisel sergisini açtı Akbaş: Dilenciler, "körler", idam mahkûmu bir dost ve yargıçları, kara kaplı kitap koltuk altında. Geçmişin "arkadaş ışıkları", 1980'li yılların haki renkli Türkiye'si: Ahmet'in o sıralar ilgilendiği tipler/konular/konumlardı.

İkinci kişisel sergisini Centre Culturel Anatolie'de açtı. Otuz kadar tabloyla. 8-30 Kasım 1990'mıydı?

Daha sonra üçüncü kişisel sergisine sıra geldi: "Bir Ressam" isimliydi. 6-18 Mayıs 1991'de Noisy-Le-Sec'te Gerard Philippe Kültür Merkezi'ndeydi. Zaman geçiyordu. Ahmet kalıyordu. Şansı açılıyordu. Kapılar da. Resimle. Kendi kendisiyle.

(Aydınlık-Avrupa, 10 Temmuz 1993.)

FÜSUN ÜRKÜN : KE(N)Dİ(LER)İMİZ, KEDİMİZ KENDİLERİMİZ

İstanbul'da, Nişantaşı'nda, hoşgörü başkentinde kediler öldürülüyor(muş).

Yaz günü kedilerin içecekleri, içmeleri olası, sulara, su kaplarına zehir katılıyor ve kediler apaçık katlediliyor(muş).

Evet İstanbul'da, Nişantaşı'nda. Hoşgörü başkentinde. Kedilerin suçu, söylencelere göre, kiminin evinden kuş mu oyuncak mı aşırıyor olmalarıymış. Yahu oldu olacak bari kedi mahkemeleri kurulsun önce kuş mu oyuncak mı her neyse işte onu hangi kedinin aşırıldığı ortaya çıkarılsın. Haydi diyelim "suçlu kedi"bulundu bunun "cezası"neden zehirlenerek öldürülmek olsun ? Ayıptır.

İstanbul'da, Nişantaşı'nda kedilerin öldürülmesini, kedilere yönelik ciddi bir saldırı kampanyasının başladığını, başlatıldığını Paris'te Füsun Ürkün ve Melisa Ürkün anlatıyor. İkisi de kedi sever takımından. Ben de aynı takımdanım üstünüze iyilik sağlık.

Kedileri anlatırken bir parça kendimizi de anlatıyor olamaz mıyız ? Bal gibi oluruz. Bal gibi olabilesek kedilerle çelişkilerimiz de mutlaka kalmayacak. Ama aramızda, insanoğlu insanların arasında demek istiyorum, çünkü biliyorum hiçbir hayvanın aklına bir kediyi zehirleyerek öldürmek gelmez, evet aramızda zehir gibiler hatta sadece zehirler de var maalesef. Ke(n)di zehirini ke(n)dilere akıtanlar da.

Peki kedisiz bir ev, bir sokak, bir cadde, bir bulvar, bir meydan, bir köy, bir kasaba, bir kent, bir ülke düşünebilir miyiz ? Elbette düşünemeyiz. Kedisiz olabilemez rahat dünyalarımız farelerle kapı komşusu yalnızlık okyanuslarında bizbize. Bu mesele tartışılabilir ama şu artık tartışılmaz :

Martta kediler isyan edecekler, aklınızda bulunsun, elinizi zehirinizden çekmezseniz yandınız saman gibi İstanbul'da Nişantaşı'nda veya mezar taşınızda. Evet yandınız ! Çünkü kediler kimi ne yapacaklarını biliyorlar, eli zehirde olanlar yandığının resmidir. Evet resmidir.

Füsün Ürkün resim yapar. Yapıyor. Yapacak.

Kapı. Pencere. Perde (dantel olmalı lütfen). Anahtarlar asılı duvarda. Manzaralar. Kafesler, boş çünkü kapıları açık ve kuşları çoktan özgürlüğüne kavuşmuş en canlı ve en renkli Doğa Ana'nın kucağında kafesler.

Ve kedi(ler). Kediler ki ana va ablalarımızın hüzün kokulu ve dantel dokulu oturma odalarını merkez seçer, dantel perdeleri aralar, görünen veya görünmeyen manzaralara, dünyalara seyirlere dalar.

Kadınlar iç dünyalarıyla içli dışlı bakakalırlar pencerelerden : Anahtarlar içeride mi dışarıda mı asılı ?

Kadın, kedi, kelebek.

Pencerelerden içre.

Farzedinki Kayseri'desiniz ya da Nevşehir'de ya da Ergani'de, Adapazarı'nda, Tokat'ta, Uşak'ta, Muş'ta... Anadolu bu, kasabası, kasabasımsı kenti ve kentleri eksik olmaz. Kasabada sıkıntı da eksik olmaz. Ama ke(n)dilerimiz bilirlerki pencerelerden seyir mümkündür. Hele perdeli pencerelerin önünden veya arkasından. Hele güneş de sözünde durmuş ve penceremize de vurmuşsa. Mırrrr ... mırrrr ...

www.yiyorum.buyuyorum.com sitesinin kurucusu ve yöneticisi Zümrüt Özkan'la yaptığı içten, kadın kadına ve gizlisiz saklısız söyleşisinde (okumalısınız mutlaka) Füsün Ürkün "Hayatı bir

sözcükle nasıl tanımlarsınız ?” sorusuna çekincesiz “Hayat eşittir pencereler” “Hayat : Pencereler” yanıtını veriyor. “Kadın” için ise “Kadın : Mücadele” yanıtını ekliyor. Kanımca mesele böylece anlatılmış ve kedilerin önemi de vurgulanmış oluyor, bu iki yanıtta kedi lafı geçmese bile. Artık Arif olan anlar. Abidin olan da.

Paris’te yıllar önce tıkr tıkr dikiş makinalarının tınlamalarının, binbir dilin ve küfürün duyulduğu, ter ve emek yüklü, akşam saatlerinde bıyık ve sakal kalabalığının doldurduğu, gecenin geç saatlerinde kedilere, ana-avrat sarhoşlara, yosmalara, rüküşlere, travestilere, eşcinsellere ve yertsiz yurtsuzlara teslim bu sokakta, République (Cumhuriyet) Meydanı’na iki adımlık bu sokakta, Faruk Tepe “Galerie d’Art Perles Rouge “u açarak bir anlamda öncülük yaptı denebilir. Kısa zamanda çünkü birbirini izleyen ondan fazla sanat galerisi, café, şık ve bir parça da şok lokantalarla bu sokak Paris’in yeni kültür ve “hareket-bereket “, kâr ve zarar merkezine dönüverdi. Dönüveriyor. (Bir dakika başka bir şey yazmadan bir parantez açıp, açtım, bir noktaya dikkatinizi çekmek ve Faruk’un şıklığına ve orijinalliğine değinmek istiyorum : İyi Fransızca bilenler, offff aman eksik olmasınlar, hele iyi saatte olanlar hemen atlayıp “Yahu Perles madem çoğul rouge neden tekil” diyebilirler. Oturrrr ! Evet çok bilmişler oturun oturduğunuz yerde, ne yani fikrinizi soran mı oldu ? Olmadı. Niksar, Sürmene, Fatsa, Ordu ve Karadeniz çocuğu Faruk’tur bu, özel tarihinin şimdilik en uzun dönemini burada yaşamıştır ve neresinden bakarsak bakalım kırk yıldan fazla pariziyenliği vardır, burada “kızıl” demek istemiştir “kızıllar” yerine. Mutlaka bir bildiği olmalı ve bunun esbab-ı mucibesinin sorulmaması da kibarlık gereği tavsiye edilir. Şimdi parantezi kapayabilirim. Kapatıyorum !) Kapattım.

Evet bu sokak eskiden, çok eskiden değil diyelim beş veya altı yıl öncesine kadar, Paris’in dokuma atölyeleriyle dopdolu, beş katta

on atölye, bir binada koskocaman bir fabrika trak trak çalışan, günün belli saatlerinde bir otomobilin geçmesi değil adım atmanızın bile olimpiyat rekoru sayıldığı epey yüklü ve belalı bir sokaktı. Başkent merkezinde, İş Müfettişliği binasına bilemedin beş adımlık mesafede, al sana dokuma sanayinin kaçak işçilerle tıka basa doldurulmuş atölyeleri. Küreselleşmeyle birlikte dokuma atölyeleri Tunus'a Munusa, Fas'a Masa, Çin'e Mine çooook ötelere gönderildi, ter ve emek izleri özenle silindi. Bıyık ve sakallar yine özenle ve sıkı bir titizlikle dibinden en dibinden kesildi. Paris, Yeryüzü'nün en yaşlı kızı, bundan daha yüz elli yıl kadar önce Komünarların taze ekmek, keçi peyniri, sucuk, kıpkızıl kırmızı şarap, konspirasyon ve barut kokan gizli ama yine de bilinen toplantılarına mekanlık yapmış eski ve tarihi yüzlerle dolu atölyelerini yeniden devinime soktu : Al sana sanat galerisi, kahve (café diye yazılır buralarda ama aldırmanın aslı astarı "kahva "dan gelir Yemen'e gitmez !), lokanta, börekçi, çörekçi. Ne istersen al yeter ki al ! Bu dünyada her şey değişebilir ama bir tek Paris değişmez. O çünkü tarihin belasına uğramış, düzenin sillesini yemiştir : Paris evet hep Paris olarak kalacaktır. K büyük harfle Kitab'a, kara meşinle kaplı Kitab'a aynen böyle yazılmıştır.

Olsun. Kayseri, Nevşehir, İstanbul, Ankara, Diyarbakır, Konya, Uşak, Afyon, Mersin, Antakya ve Ergani burada buluşacaktır. Bu kaçınılmazdır. Bu da böylesine bir küreselleşmedir. Bu da ona bizim cevabımızdır. En derininden. Sıkı tarafından. Çokdilli, çoksesli, çokkültürlü. Dönerin d'sini duymamış yeni tür Fransız proleterleri şimdi "kebab "tan başkasını yemiyor öğlen saatlerinde. Bu da bizdendir. Bu da bir sanattır. Mutfakta devrim ! Aramızda kalsın döner Paris'e gelmeseydi Paris'te kesinlikle ihtilal olurdu. Bu fiyata çünkü bu kadar et başka hiç bir lokantada bulunamazdı. Tebessüm de cabası. İhtilal bu kentte, başkentte, belki bir perşembe öğleden sonra ama mutlaka aperetif saatinden

önce olacaktır. Kebabla veya kebabsız. Bize kuru fasulya da yeter, kuru ekmek te, yeter ki olsun... Sabır ! Olunca haber veririm (!!!) Belki benimle. Belki bensiz.

Evet Enternasyonal'i kurmak için yürüyen Marx'ın ayak izlerini özenle saklayan bu sokakta işte şimdi sergiler açılıyor ve birkaç galeride birden düzenlenen sergi açılışlarında sokakta bir nümayiş havası da esiyor. Harbiden bir nümayiş havası aynen. Arada bir Enternasyonal da söyleniyormuş. Eski zamanlara böylesine de selam göndermek mümkün çünkü buralarda.

14 Kasım 2012 çarşamba akşam üzeri, yeniden bugüne dönüyorum, ve yineliyorum Faruk Tepe'nin kurduğu ve yönettiği Perles Rouge'da Füsün Ürkün'ün resim sergisinin açılışı böyle bir atmosferde yapıldı. Soğuk moğuk kimin umurunda gençliğimizi kuşandık ve Paris'le maçımıza çıktık. Kırışmış saç, sakal ve bıyıklarımızı sanatçımızın resimlerinin şirin, alımlı, çok renkli, seramik çalışmalarından ve seramikten izler taşıyan, bizi ve başkalarını anlatan resimlerinin yüzüne ve çerçevelerine sürdük. Sarmaş dolaş olduk. Hasret giderdik. Ankara akın etti İstanbul'la. Perde aralarından, pencerelerden bize bakan kedilerin ve kadınların (erkek yok !) hal ve hatırlarını sorduk. Kedilerin ve kadınların dünyasında ve onlarla birlikte ve onların öncülüğünde yürüdük. Yürüdük. Yürüdük. Birlikte yürürken sohbet ettik. Bizi kibarca dinlediler. Onlarla hüznümlendik. Sevinemedik. Tebessüm yok çünkü resimlerde. Hüznü mevcut. Soru işaretleri pek çok. Françoise Sagan'ın "Merhaba Hüznü" romanını gel de anma bakalım. 1954'ten bugüne, Bonjour Tristesse'den günümüzün şirinliklerine, genç ve daha az genç ve açıkca bitirim kadınlarına zaman aktı, zaman durmadı ve ama işte her şey ortada kadınlar(ımız)ın hüznünün sırrını henüz çözemedik. Bir gün çözebileceğimizi de hiçbir şey garanti etmiyor öte yandan. Sosyolojimiz, psikolojimiz, bilimin, falan filanın tümü tamamı top

attı. Bu işi biz çözemedik. Çözmemiz de nâ-mümkün. Bana inanın. Belki bizzat kadınlarımız ke(n)dileri çözecekler. Kimbilir ? Ama eminim mutlaka birgün.

O an orada çok konuştuk az dinledik. İsimler andık. Dostlarımızın kulaklarını çınlattık. Bizim kulaklarımız da çınladı. Aynı gün aynı saatlerde İstanbul'da Artisan Sanat Galerisi'nde, Bizim Remzi'nin, Remzi Raşa'nın resim sergisinin açılışının yapılıyor olması da herhalde bir rastlantı olmamalı. İşte zamanın ve gününün cilvesi ve anlamı biraz da bu : İstanbul ve Ankara Paris'e gelirken Paris te boş durmuyor, kalkıyor Gare de Lyon'dan İstanbul'a taşınıyor. Herkes kendi tablolarıyla. Kediler bizimle.

Ayrılırken galeriden kapının hemen solundaki tablolardan birine yeniden baktım, işte tam o sırada olanlar oldu :

Yer sarsıldı, sokak gitti geldi gitti geldi, duvar bir yaklaştı bir uzaklaştı, bir uzaklaştı bir yaklaştı, tabloların çerçeveleri titredi genişledi büyüdü, tablolar canlandı kardeşlerim, kedilerden biri perdeyi, dantel perdeyi, yumuşakça araladı, biraz daha iyice araladı, sonra pencereyi açtı ve mıyavlayarak sıçradı omuzuma, sarıldı sarmaladı ve kibarca sol yanağımı yaladı : İstanbul, Ankara, İzmir, Kayseri, Nevşehir, Diyarbakır, Ergani kedilerinden biri artık omuzumda. Paris'te artık onunla dolaşıyorum : Artık üşümüyorum, kimseler görmüyor ke(n)dimi, ama ben biliyorum ve buraya da yazıyorum sol omuzumda sol yumruğu sıkılı ve kesin kararlı bir ke(n)dim var.

Alo alo İstanbul ... Nişantaşı ... hoşgörü başkenti beni duyuyor musun ? Martta kediler isyanda haberin olsun.

Marta şurada ne kaldı ki !

Zehirini istersen kendine sakla.

Zehirini en iyisi yok et.

Yeni yıl barış ve mutluluk yılı olsun. Kuşlara ve kedilere, kelebeklere ve kadınlara özgürlük yılı. Yoksa yandıının resmidir. Evet resmidir.

NOT : Füsun Ürkün “dünyasına”en hızlı “yolculuk”için fırsatı kaçırmayın ve hemen Metacafe sitesine atlayın, “Füsun Ürkün Resimleri”videosunu izleyin, Erik Satie’nin mistik ve dingin müziği eşliğinde. Ve ke(n)di ke(n)dinizle.

(insanokur.org sitesinde yayınlandı, vakti zamanında, Kasım 2012’de.)

**EMİN ÖZTÜRK :
TARİHE TANIK,
ELMA, PORTAKAL,
NAR**

1972’de 17 yaşındaydı ve Kızıldere “katliamını” kınamak için Ordu Lisesi’nde arkadaşlarıyla iki gün dersleri boykot ettiklerinde kimse belki farketmedi bile. Basın-yayın kurumlarının, medyanın, haberi olmadı belki. Evet belki.

Ama bugün artık biliniyor. Madem ki bunu bana bizzat ressamın kendisi anlattı. Emin Öztürk Paris’te kadim dostumuz Faruk Tepe’nin yönetimindeki Galerie d’Art Perles Rouge’daki sergisinin 15 Şubat 2013’teki açılışında anlattı.

Sergi davetiyesindeki tablosunun ismi de nitekim üstünde : “Kızıldere’de Bir Sabah”: Beresinde kızıl yıldızıyla bir parça hüznü, bize ve Tarih’e, bize ve geleceğe bakan devrimcinin kazağında tomurcuk halinde on kırmızı gül. Bir tomurcuk gül daha var, biraz aşağıda, saklanmış gibi, saklansın istenmiş. Belli. Mahir’ler Kızıldere’den yola çıktılar yıllar önce. Yürüyüş sürüyor.

EMİN ÖZTÜRK

11-28 Février 2013

GALERIE D’ART

19, rue Notre Dame de Nazareth 75003 PARIS

www.perlesrouge.com Tel: +336 68 72 52 52 +331 42 74 03 95

Katliam unutulmadı. On gencin akıl almaz bir vahşetle öldürülmesi, cesetlerinin hiçbir ahlaka uymayacak biçimlerde sergilenmesi nasıl unutulur ? Nasıl ?

Evet katliam unutulmadı. Ne o günlerde ne daha sonra. Bu siyasi dram yakın siyasi tarihimizin en kanlı sayfalarından biri olarak kitaplarda yer alıyor. Ve ortak hafızamızda. Aradan geçen zamanın ve utanmadan atılan yalanların ortak hafızamızdakileri silmesi mümkün değil. Aradan neredeyse günü gününe 48 yıl geçti, daha fazlası da geçebilir, ama anılarımız hep taze, yaralar kapanmadı çünkü. Bu katliamın sorumluları, emir verenleri, uygulayanları tümüyle bilinmiyor hâlâ çünkü. Kızıldere unutulmayacak. Hayat ve ortak tarihimiz böyle diyor.

Ressamın “Kızıldere’de Bir Sabah” tablosunda tarih yok, iki satır not ta yok. Çünkü her şey ortak hafızamızda kayıtlı. Bilen biliyor.

Oysa ressamımız 1979’da İstanbul Devlet Tatbiki Güzel sanatlar Yüksek Okulu Grafik Sanat Bölümü’nden diplomasını almıştır ve tablolarının altına kimi kez iki satır not düşüyor, bir tarih atıyor.

Düşer kalkamaz sözcükler. Okunur bazen. Bazen okunamaz. Bu ne naz !

Evet Emin Öztürk tarih atar sağ alt köşelerine tablolarının. Kızıl renkte rakamlar şaşırır kalırlar : “Neden biz burdayız ? Neden sol üst köşede değiliz ?” diye. Evet bizim dünyamızda ressam dilinde tarihler de konuşur. Tarih zaten konuşmuyorsa Tarih değildir, Tarih olamaz.

Emin Öztürk o seçkin ve çok özel kağıdı üzerine resimlerini yapar, karışık teknik kullanır, tarama yapar ve gomalak.

Bakışlar önemlidir tablolarında. Bakışlar canlıdır. Hayret edebilirsiniz bu bakışlara : Ne diyor bu bakışlar sorusunu sormak ta şarttır.

Herkesin yanıtı kendine benzer.

Eller ve ayaklar da önemlidir Emin Öztürk'ün işlerinde : “Bir Yıldız Doğuyor”da bilhassa.

Bakın bu bizzat ressamın itirafıdır : “Grafiker hastalığı olmalı, ille bir not düşmek, bir mesaj vermek istiyorum.”

Resam konuşur ama adres vermez, adres belli olmaz. Mesajı alanlar yine de sevinir.

Lisede futbolcu olan genç ressamlığında 1900'lerin “yıldızlarını”çizmeden, ölümsüzleştirmeden edemez. Dönemin Karadeniz futbol takımları pek ünlüydü. (Bugün de pek ünlüdürler ama isterseniz bu konuya girmeyelim GS, FB ve BJK'lıları karşımıza almayalım, hele bugün hep birlikte top oynayacakken asla !) Bu açık. İşte Nihat senin, Yorgo benim, meşin yuvarlak hepimizin. Gol atan memnun. Yiyen belirsiz. Maçtan sonra hekese birer gazoz. Kardeşce.

Elma, portakal, nar ve kiraz. Biraz da naz. Ressamın diyeceğini ressam anlatmalı. Bize hayran hayran seyreylemek kalır. Seyreylemekte eylem vardır es geçmeyelim.

Vasilis, Agop ve Kemal aynı takımda top koştururlar ve Ordu (Ordu nam şirin şehrimizden söz ediyorum dikkatinizi rica ederim) hep kazanır. “Ne takım bu böyle”diyerek şaşırır Sivaslılar. Şarkışla'dan takım çıkmaz. Hükmen mağlup sayılır Şarkışla. Tarih unutmaz, kalıcı notunu vermiştir çünkü.

Emin Öztürk, 1999 başında İstanbul'da açtığı ve ismini “Karadeniz Portakalı” koyduğu sergisinde, sadece Akdeniz ve Ege'ye has bir

meyve olduğu sanılan “portakalın kültürleri ve halkları birleştirici özelliği” üzerinde durmuştu. Böylece ressam çok eski olmayan zamanlarda ve yine bizim dünyamızda, bu bereketli toprakların bağrında, ulu dağlarımızın masum eteklerinde, farklı kimliklerin bir arada yaşadığı Karadeniz’e ve yakın tarihimize selam gönderiyor(du). Aynı zamanda kendi kökenlerine ve tarihe olan ilgisini de böylece gözler önüne seriyordu ve bu arzusu günümüzde de sürüyor.

Paris’te sergilediği resimlerinde mübadele öncesi ve mübadele dönemi insanları, kadın ve erkekleri bize bakıyorlar. Bakışlar o nedenle hakikaten canlı. Bir parça da hüznün yok değil hani. Bu bölgeden çok insan göç etti/ettirildi. Gidenlerin bıraktıkları da unutulmadı asla. Ressam mübadeleyle veya değişik nedenlerle Karadeniz bölgesinden giden Rumlardan kalan, öksüz, boynu bükük ama yine de verimli portakal ağaçlarını çocukluğunda gördü, bu ağaçlar, bu portakal ağaçları ona hep kardeşçe yaşanan yılları anımsattı. Bu nedenle 1999’daki sergisine “Karadeniz Portakalı”adını layık buldu ve yine bu nedenle portakal birçok resminde kardeşlik ve dostluk sembolü olarak yerini alıyor. Elma ve narla. Arada bir de kirazla.

Tarih’in sorumluluğunu üstlendiği “Emanet Çocuklar”tarihi sırtlar ve yaşamlarının sonuna kadar onurluca taşır ve saati gelince yeni kuşaklara teslim ederler : “Bu sensin. Sen busun. Bu senin tarihidir sahipleneceğin. Baskasının ki değil. Kökenini, dilini ve tarihini unutma sakın.”

Gökten bir elma düşer. Melek Anjel veya Anjel Melek kibarca alır elmayı ve paylaşır. Paylaşmak, paylaşmayı bilmek erdemdir. Paylaşmak güzeldir. Güzellik Anjel’e yakışır.

Elma dersem çık. Emin Öztürk elma(lar) ile neler yansıtmak istediğini bana şöyle anlattı :

“Elma soyut bir yaratılış (evet d ile. MŞG) sembolü. İlk 1980’li yılların başında epeyce ürettiğim Osmanlı’dan Cumhuriyet Türkiye’sine geçiş aşamasını anlatan resimlerle ortaya çıktı, neredeyse kendi kendine ve destur demeden girdi resmime... O işlerimde elma kurtlanan ve ısırılan Osmanlı mirasını sembolize ediyordu. O günden sonra biçimsel olarak ta vazgeçemediğim bir leke, resmimin parçalarından biri haline geldi. Aslına bakarsanız her resmin biçimsel endişesi kadar çocukluğum ve ülkeme dair konusal endişeleri de var ... ”

Analar ve kızları nöbet tutarlar bir elma ağacının altında. Elmalar Havva içindir. Ama dikkat edin, “Modern Havva “lar elma yerine ayva önerirler. Bu Emin Öztürk’ten değil tamamen benden ve buraya yazmamın nedeni uykumdan uyandıran ve kendini yazdıran ve kendine “Modern Havva”başlığını koyduran şiirimden rövanşımı almak arzusudur. Başkaca bir arzum da yoktur. Rövanşımı aldım mı ? Yoksa ayvayı mı yedim ? Gelecek konuşur. Bizeyse susmak kalır. Dilsiz. Lal.

Bir tabloda iki bacı hüznle bize bakar. Biri yürek yakar. Biri bir cigara. “İsimsiz”bir tabloda her şey yerli yerindedir. Zamanın izleri de. Elmalar daha çok ve bir uzun hikayedir anlattıkları. Kitaplara sığmaz. “Küçük Gelin”mutsuzdur. Yine de. Evlilik başa bela.

Bir tabloda iki kadın omuz omuza, üstlerinde, bilhassa kollarında, giysilerine yapışmış kuş figürleriyle. Sadece birinin sağ eli görünüyor, diğerinin sol eli ancak hafifçe farkedilebiliyor, diğer ellerse hiç yok. Ayaklar da yok. Kuşlarsa hiç te masum değiller. Bir hesap ödetmeye gelmişler gibi : “Haydi Ablalar pamuk eller ceplere !” El kalmamış ki, eller kanlı, hele bir parça daha yaşlı gibi bakan bayaninkiler. Resim siyah beyaz. Kadınlar pek sevecen bakmıyorlar. Elmalar da var : Kadınlardan uzaklaşmaya çabalayan elmalar bunlar. Kara. Kapkara. Kansa kırmızıdır yine de. Burada

Nâzım Hikmet'i anmadan geçemeyeceğim : Kan Konuşmaz Şuurlar Konuşur. "Şair Baba "nın romanını okumadıysanız hemen okumalısınız. Emin Öztürk'ün bu tablosunda semboller zorlu. Çözmek için, bir parça bile olsa anlayabilmek için ressamı yardıma çağırıyorum.

Bu konudaki soruma Emin Öztürk anısal, kökenlerini çocukluğundan alan derin ve bir parça hüznün taşıyan bir yanıt veriyor, aynen aktarıyorum :

"Resimlerdeki çoğu mesajlar ve semboller izleyenlerin kendilerince yorumlayabileceği epey ayrıntılı imgeler ... Örneğin iki kadının üzerinde kuş figürleri olan resimde çocukluğumun derin bir travmasının günümüzdeki karşılığı anlatılıyor.

Çocukluğumun en güzel günlerini Ordu'nun yaylalarında geçirdim. Her yıl okullar tatil olduğunda ailecek yaylaya göçer, yaz bitip okul zamanı gelince Ordu'ya dönerdik.

Bu yaz tatillerimizde soba tutuşturmakta kullandığımız çalı çırpıyı toplamak için arkadaşlarla tepelere çıkar, hem dolaşırdık, çocukca yarenlik ederdik, hem de çalı çırpı toplardık. O yaz 9 yaşındaydım ve aynı yaşlardaki iki arkadaşımın birlikte çalı toplamaya gittik : Arkadaşlarımdan biri İmamın kızı Hatice'ydi, diğeri Benzincinin torunu Bahtiyar...

Çalıları toplayıp güle oynaya döndük, herkes kendi evine. Gece geç saatlerde bizim evin kapısı güm güm çalındı. Ben yatağımdaydım, seslere uyanmıştım ve aşağıdaki konuşmaları duyuyordum :

- Bu evde Emin adında bir çocuk var mı?
- Var...
- Bizim kızı bugün çalı toplamaya götürmüş...

Konuşmalar bitti ve bir süre sonra, kısa bir süre sonra, teyzem yanıma geldi, “Sen bizi bu yayla düzünde rezil etmeye mi geldin”, deyip bana okkalı bir tokat savurdu... Bu bana çok fena dokundu... Hiç te kötü bir şey yaptığımı sanmıyordum. O gece hiç uyuyamadım. Sabah beni fırına ekmek almaya yolladılar... Evden çıkar çıkmaz üzerime taş yağmaya başladı, koşarak eve geri döndüm. Hatice’nin ailesi biraz ötedeki duvarın arkasında sipere yatmış bana taş yağdırıyordu... Evden çıkamadım o gün. Bir iki gün sonra ise iki jandarma eşliğinde beni Ordu’ya geri gönderdiler. Dokuz yaşındayım ve suçlu gibi ve “mevcutlu”olarak Ordu’ya “iade”ediliyordum . Sanırsın “Karadeniz Canavarı”(!!!) İşte o resimdeki kuşun elini kanattığı kadın bana o tokatı savuran teyzemdir... Sağ elle savurdu tokadı sağ elini kanattı kuşum. Çocukluğumun en önemli travmasını bana yaşatan teyzemin, biraz canını acıtmak istedim o resimde... Biraz önce söylediğim gibi, her resmimin biçimsel endişesi olduğu kadar çocukluğum ve ülkeme dair konusal endişeleri de var... ”

Emin Öztürk “kağıt üzerine tarama”tablosuna “İsimsiz”başlığını uygun görmüş. “Kuşlar ve Eller”de diyebiliriz belki. Bir seyreyleyin

isterseniz www.emin-ozturk.com resmi sitesinde “galeri” deki son fotoğrafta. Belki bu makaleyi donatmak için de yayınlayabiliriz.

Tablolar, anlatılması gereken tablolar pek çok : İşte “Vona’lı asker”elma ve nar. Ve portakal.

Tonlarca mesaj var.

Emin Öztürk’ün açıklamasına da ihtiyacımız.

Zamanı gelecek mutlaka. “İki zabit”pala bıyık. Hazırol ! Rahat !

“Oy dere

Kızıldere

böyle akışın nere ?”

Söyle akışın nere ? Söyleeeee...

(24 Şubat 2013’te ayorum.com’da ve hemen sonra insanokur.org sitesinde yayınlandı, vakti zamanında, Şubat 2013’te.)

M. ŞEHMUS GÜZEL

Sengiler Süriyor

ekitap.ayorum.com